

Vänsterpress om arabvåren 10 år

För tio år sedan inleddes (i Tunisien) den folkliga massrörelse som kom att skaka de flesta regimerna i Mellanöstern. Resultatet blev tyvärr inte vad de upproriska massorna hade hoppats på. Efter långvarig kamp, som i flera av länderna övergick i blodiga inbördeskrig, så slutade i stort sett alla uppror (utom just Tunisien) i svåra nederlag.

Det är därför hög tid att göra ett bokslut, som summerar vad som hände och varför, hur situationen är idag, samt vilka lärdomar som kan dras för framtiden – för kampen är givetvis inte slut.

Tidigare artikelsamlingar om Mellanöstern under senaste halvåret (nyaste först):

[Vänsterpress om Mellanöstern – slutet av mars 2017](#), [Vänsterpress om Mellanöstern – mars 2017](#), [Vänsterpress om Mellanöstern – februari 2017](#), [Vänsterpress om Mellanöstern – december 2016](#) och [Vänsterpress om Aleppos fall – december 2016](#)

Martin Fahlgren 31/1 2021

Innehåll

eFolket	1
<i>Intressant SR-reportage: Arabisk vår blev vinter</i>	<i>1</i>
Internationalen	1
<i>Den arabiska revolutionära processens första tio år</i>	<i>1</i>
Offensiv	4
<i>2011 – "Mellanösterns 1905"</i>	<i>4</i>

eFolket

Intressant SR-reportage: Arabisk vår blev vinter

Peter Widén

eFolket 27/1 2021

På SR har nyligen utrikesmagasinet Konflikt haft ett program som summerar Arabiska våren.

Programmet, som är 56 minuter långt, har rubriken “Arabisk vinter”. Det är gjort av Sveriges Radios Mellanösternkorrespondenter Cecilia Uddén och Johan Mathias Sommarström. Det gör enligt min mening ett utomordentligt bokslut över den arabiska våren. Rekommenderas verkligen.

Programmet illustrerar konkret utvecklingen i Tunisien, Egypten, Libyen, Irak och Syrien och hur det som från början var en folklig, sekulär, demokratisk massrörelse alltmer kom att kidnappas av interna och externa reaktionära krafter.

På Tahrirtorget i Kairo samlades tusentals människor och krävde genomgripande demokratiska förändringar. Dom kände att dom redan börjat förverkliga dom. “Vi levde i Republiken Tahrir” som någon av de intervjuade uttryckte det. Man får höra många insiktsfulla reflektioner över varför allt slutade med katastrof: General Abdul Fatah al-Sisis militärdiktatur. En av de intervjuade pekade på att folket gjorde vad man kan kräva i en sådan här revolution. Men ett problem var den politiska oppositionen. Det muslimska brödrskapet som i decennier verkat underjordiskt såväl som öppet lyckades ta hem valet som så småningom kom att hållas. Brödrskapets ledning genomförde förändringar i riktning mot en islamistisk stat och möttes av en stark sekulär opposition. Men denna opposition var ledd av liberaler som i sitt motstånd mot brödrskapet satte sitt hopp till militären. Istället för en mobilisering för att besegra brödrskapet i nästa val fick vi se liberal och sekulär medelklass hälsa al-Sisis kupp med glädje. Resultat är att Egypten idag är ett enormt repressivt samhälle, där tusentals sitter fängslade och tystnad råder.

I Libyen ledde Gadaffi-regimens fall inte till demokratiska förändringar utan tvärtom. Islamister, bandit-miliser och maktthungriga militärer slåss om makten i ett samhälle i totalt sönderfall. Utländska makter som Frankrike, Turkiet, Arabemiraten och Ryssland m.fl. stöder olika fraktioner. Afrikanska flyktingar som försöker ta sej genom landet för att nå Medelhavet och Europa lever i ett helvete, där många tvingas in i rent slaveri.

I Syrien togs dominansen i oppositionen mot Assadregimen snabbt över av islamister. Al Qaida och senare IS tillsammans med en rad andra liknande organisationer växte fram. Johan Mathias Sommarström berättar i programmet om hur han hamnar hos Al Qaida och hur han blir oförmögen att genomföra en vettig intervju. Sommarström uttrycker självkritik för den naivitet som han och många journalister hamnade i när de inte förstod hur snabbt den syrisk oppositionen, så snart kampen blev väpnad, togs över av jihadisterna.

Jag rekommenderar å det varmaste eFOLKETS läsare att gå in på länken

<https://sverigesradio.se/avsnitt/1639639>

Internationalen

Den arabiska revolutionära processens första tio år

Gilbert Achcar

Internationalen 29/1 2021

För 10 år sedan, den 17 december 2010, utlöste en ung gatuförsäljare i staden Sidi

Bouzid i centrala Tunisien en politisk storm som snabbt drabbade hela landet innan den spred sig över hela den arabisktalande regionen, i något som sedan 2011 har blivit känt som den ”arabiska våren”. Gilbert Achcar ger här en snabbskiss av den arabiska revolutionens första tio år.

Vårens första månader var euforiska, när en våg av massiva protester uppslukade regionen, och kulminerade i totalt sex stora uppror, när Egypten, Jemen, Bahrain, Libyen och Syrien följde Tunisien exempel. Men kort efter detta första uppsving drog sig den revolutionära vågen tillbaka och ersattes av ett kontrarevolutionärt angrepp. Revolutionen i Bahrain belägrades och slogs ner. Den syriska regimen lyckades stå emot det folkliga upproret, som omvandlades till ett inbördeskrig, tills Iran 2013 kom till regimen räddning. Strax därefter ägde en reaktionär militärkupp rum i Egypten, följd av andra bakslag och utbrott av inbördeskrig i Libyen och Jemen. Detta svåra nederlag skingrade de eventuella illusioner som kvarstod. Euforin lämnade plats för pessimism, och på många håll förkunnades att den ”arabiska vårens” drömmar var döda.

Men både euforin och uppgivenheten var ett resultat av ytliga känslomässiga reaktioner på den revolutionära vågen och det efterföljande bakslaget. Båda två förbisåg två grundläggande kännetecken hos den stora smäll som skakade regionen 2011.

Det första kännetecknet är att explosionen har djupa rötter i den envisa strukturella kris som beror på att det förhärskande sociala och politiska systemet har omvandlats till ett hinder för utveckling, vilket har lett till mycket låg ekonomisk tillväxt och följaktligen mycket hög arbetslöshet, speciellt bland unga och kvinnor. Den revolutionära vågens nedgång och det reaktionära angrepp som följde gjorde inget för att lösa denna centrala strukturella kris, som fortsatte att förvärras under den politiska instabilitet som har varit rådande i regionen ända sedan början av krisen. Det betyder att händelserna 2011 bara var inledningen på en långvarig revolutionär process som inte kommer att upphöra förrän det förhärskande politiska och sociala systemets karaktär har genomgått en nödvändig radikal förändring. Om denna förändring inte äger rum, riskerar regionen att glida ner i en katastrofal nedgång som förebådar en lång mörk tidsålder.

Det andra förbisedda kännetecknet är den hårda kontroll som det politiska och sociala systemet i arabregionen har över statsmaktens viktigaste hävstänger – i synnerhet de väpnade styrkorna. De utbredda förväntningar som fanns under den ”arabiska vårens” första månader, att regionen skulle bevittna en lika mjuk ”demokratisk övergång” som i andra delar av världen, grundade sig på en naiv underskattning av hur stabila statens viktigaste organ och dess förtryckande ryggrad var, liksom de härskande eliternas beredvillighet att krossa sina länder, massakrera sina befolkningar eller driva bort dem under sina försök att bevara sin makt och sina privilegier – som den syriska regimen har gjort. Denna naiva missuppfattning förstärktes av att exemplen Tunisien och Egypten. Där offrade den ”djupa staten” sin ledare för att bevara sina grundvalar tills en ny ledare dök upp som toppen på ett isberg. Detta misstogs för det ”störtande av regimen” som folket ville ha, och som den berömda talkören lød.

Sammantaget leder dessa två kännetecken till slutsatsen att den förändring som regionen behöver för att övervinna sin kroniska kris kräver ledarskap eller ledande organ för den folkliga rörelsen, ledarskap som har en stark revolutionär beslutsamhet och är lojala mot folkets intressen. Sådana ledarskap är oundgängliga för att hantera den revolutionära processen och övervinna de svåra prövningar och utmaningar som oundvikligen möter under kampen för att besegra de befintliga regimerna, för att vinna både över deras civila och militära bas. Det krävs ledarskap som är vuxet uppgiften att omvandla staten från ett verktyg för social utsugning å de fås vägnar till ett verktyg som tjänar samhället och dess arbetande majoritet. Så länge sådana ledande organ inte har uppstått eller fått överhanden, så kommer den revolutionära processen obönhörligen att genomgå faser av ebb och flod, revolutionära uppsving och kontrarevolutionära bakslag. Den arabiska revolutionära processens första decennium

bekräftade verkligen att det är en långvarig process.

Den ”arabiska vårens” misslyckande – med inbördeskrig i tre länder och återinförande av den gamla regimen med ett nytt ansikte, och till och med en ännu värre i fallet Egypten – gav inte alls någon social stabilitet i regionen. Sociala våldsamheter och politiska protester fortsatte i land efter land, och i olika regioner inom varje land, som i Marocko, Tunisien, Egypten, Sudan, Jordanien, Syrien, Irak och så vidare.

Åtta år efter den första revolutionära vågen bevittnade regionen en andra våg. Den inleddes med upproret i Sudan för två år sedan, den 19 december 2018. 2019 följdes det algeriska ”Hirak” och upproren i Irak och Libanon. Allt som allt har tio arabländer upplevt uppror under det senaste decenniet, vilket innebär att hälften av regionens länder och befolkningens överväldigande majoritet har gått igenom massiva revolutionära utbrott. Dessutom har nästan alla de andra arabländerna upplevt en tydlig ökning av sociala och politiska protester under det senaste årtiondet. Det är sant att Covid-19-pandemin har hämmat den existerande samhällskampen och hindrat uppkomsten av fler strider, men dess inverkan kommer inte att bli bestående, i synnerhet som den förvärring av regionens ekonomiska kris som blir följden bara kan underblåsa den folkliga ilskan ännu mer.

Den största utmaning som den nya generationen av revolutionärer, som politiserades under upproren, står inför är den tidigare nämnda frågan om ledarskap – den grundläggande förutsättningen för att upproren ska kunna omvandlas till framgångsrika revolutioner, både i organisatoriskt och politiskt avseende. Den nya generationen rebeller inte bara i arabregionen utan över hela världen, är med rätta trötta på de gamla

politiska och ideologiska bildningarna, och vet hur dessa slutade i byråkratiskt välde, eller individuella ledarskap, som förrådde de principer som de påstod sig förkroppsliga för att i stället anpassa sig till olika sorters socialt, politiskt och kulturellt förtryck. Den nya rebellgenerationen är således angelägen om att behålla en horisontell gräsrotsstruktur, avvisa hierarkisk centralism och istället sikta på en nätverksliknande samordning på ett sätt som allra bäst representeras av Sudans motståndskommittéer.

Precis som alla andra långdragna revolutionära processer i historien är den regionala processen kumulativ. Varje generation drar lärdomar från processens erfarenheter och misslyckanden, lärdomar som förs vidare från en generation till en annan, och från ett land till ett annat, inom samma utdragna historiska process. Således har vi sett hur den andra revolutionära vågen – eller det som en del kommentatorer döpte till en ”andra arabisk vår” – verkligen undvek de illusioner som förstörde den tidigare vågen. En behöver bara jämföra de tre länder i regionen som karakteriseras av att deras militära etablissemang har stor makt: Egypten, Sudan och Algeriet. Medan det 2011, och senare 2013, verkligen fanns illusioner i Egypten om det militära etablissemangets ”frälsarroll”, så undvek de senare folkliga rörelserna i Sudan och Algeriet denna fallgrop och hävdade sina krav på en civil regering som en förutsättning för demokrati. På samma sätt lyckades både rörelsen i Irak och i Libanon undvika att gå i fällan av sektaristiska stridigheter, som sedan länge har använts av härskande grupper för att splittra folket och befästa sin makt över det.

Det är förvisso fortfarande en lång väg att gå från de nuvarande folkliga rörelserna, i synnerhet ungdomsrörelser, till att uppfylla de nya generationernas progressiva revolutionära strävanden. Samtidigt fortsätter den reaktionära arabiska samhällsordningen att förbereda sina motåtgärder, alltmedan dess ledare samarbetar för att konfrontera den regionala revolutionära processen. Vägen till den önskade revolutionära räddningen är lång och svår, men beslutsamheten att slå in på den stärks av medvetenheten att det enda alternativet är vanheder och utrotning.

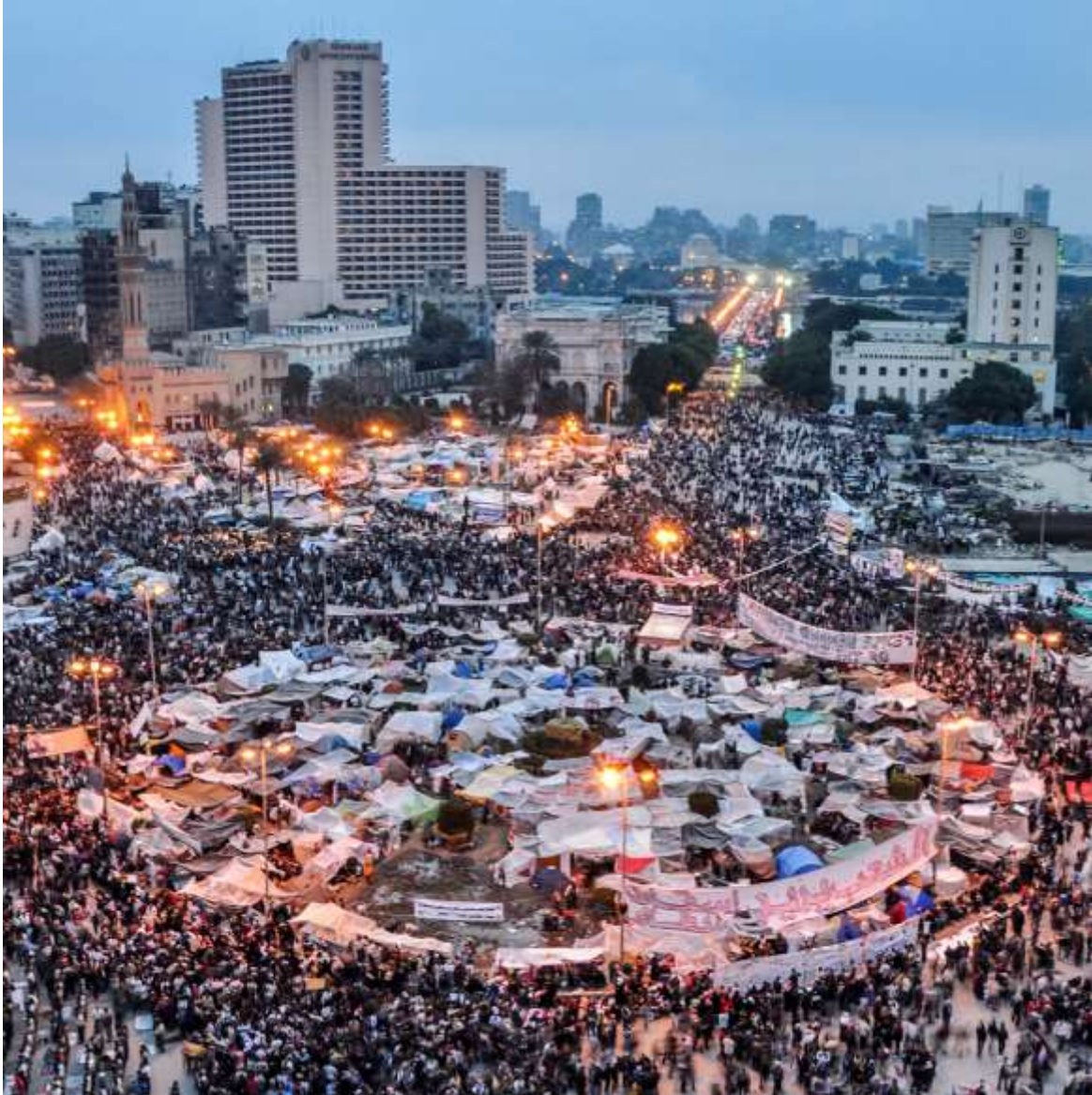
Tidigare publicerad i CADTM Översättning: Göran Källqvist

Offensiv

2011 – ”Mellanösterns 1905”

Per-Åke Westerlund

Offensiv 20/1 2021

Tahrirtorget 2011 i Egypten, som var ett revolutionens centrum. Och kampen har fortsatt i regionen, trots förtryck och elände (Foto: Jonathan Rashad).

För 10 år sedan, årsskiftet 2010-11, inleddes en serie revolutioner som störtade diktaturer och regimer i Nordafrika och Mellanöstern. Långvariga och på ytan stabila styren föll samman på några veckor under trycket från torgockupationer och arbetarstrejker.

Ben Ali i Tunisien och Mubarak i Egypten föll, trots sina brutala säkerhetsstyrkor och banden till regeringar och kapital i Frankrike respektive USA. Revolterna spreds till fler länder. Massdemonstrationer med miljontals deltagare skakade Jemen i flera månader och tvingade president Saleh, en av USA:s närmaste allierade i regionen, att avgå.

I Syrien inleddes massprotester mot Assads regim. Men till skillnad från i Tunisien och Egypten saknades fackföreningar, plus att regimen inte togs på sängen. Syrienkännaren Arvid Lund sammanfattade i sin bok några år senare att rörelsen saknade ”en gemensam ledning

som kunde representera demonstranterna, föra revolutionens talan, kontrollera protesternas takt och budskap, och utveckla en strategi för Bashar al-Assads störtande – eller för tiden därefter”.

Under det kommande året togs motståndet mot Assad allt mer över av islamistiska väpnade grupper och landet gick in i det långvariga förödande inbördeskriget.

Gemensamt för revolutionerna och rörelserna var att de handlade både om kamp för demokratiska rättigheter och om ekonomiskt lidande och arbetslöshet. Regimerna i Mellanöstern följde den nyliberala politiken med privatiseringar och nedskurna offentliga utgifter (utom militären), samtidigt som dess industri konkurrerades ut. Priser på basvaror ökade kraftigt, liksom korruptionen.

I spetsen för kampen stod de unga, och ofta unga kvinnor. På Tahrirtorget i Kairo växte ett alternativt samhälle fram, med seminarier, matservering, egen sjukvård, städpatruller och full frihet för diskussioner. Varken islamister eller liberaler deltog i revolutionen. När militären inte litade på sina soldater och arbetarnas strejker växte tvingades Mubarak avgå.

Att diktaturerna föll gav politisk frihet, men systemet fanns kvar. Jag sammanfattade i en artikel 1,5 år senare:

”Revolutionerna innebar en enorm befrielse och känsla av styrka, men hotet om kontraprevolution från militären och kapitalisterna finns kvar. Den ryska revolutionsledaren Leo Trotskij beskriver revolutioner som ’de avgörande skeden då massorna inte längre kan uthärda den gamla ordningen’ och därför ’sveper bort sina traditionella representanter och skapar genom sitt eget ingripande den första grundvalen till en ny regim’.

Det handlar om en även för revolutionärer objektiv process, som inte kan styras eller proklameras i förväg.

Borgare och andra brukar varna för att revolutioner är våldsamma. Men även här har Egypten och Tunisien bekräftat att revolutioner, på grund av masstödet, är relativt fredliga. Våldet kommer från kontrarevolutionen – polis, militär och andra väpnade grupper som försvarar diktatorer och kapitalister.

Revolutionerna i Nordafrika och Mellanöstern måste gå vidare för att inte kämpande arbetare och ungdomar ska tröttnas ut, om de inte uppnår sina mål trots enorm kamp.

Socialistiska partier och kämpande fackföreningar måste ta strid för att avskaffa militärens och den gamla statsapparatsens makt. Grunden för detta är att kämpa för att störta de inhemska och multinationella kapitalisterna. Bara så kan arbetare och fattiga skaffa resurser för att genomföra de sociala förbättringar som behövs.”

Idag, tio år senare, pekar borgare och cyniker på att revolutionerna inte uppnådde sina mål. År 2013 tog general al-Sisi makten i Egypten och upprättade en ännu hårdare diktatur än Mubarak. Närmare 400 000 har dött i krigets Syrien och sju miljoner människor har flytt till andra länder medan ungefär lika många är flyktingar inom landet. I Libanon och Jemen pågår fortfarande de blodiga inbördeskrigen och den sociala nöden är närmast helvetisk.

Att påstå att revolutionerna bär skulden till denna utveckling är absurt. Ansvaret ligger på det globala politiska och ekonomiska systemet, samt på diktatorer, militär och islamistisk extremhöger i regionen. De enda som kan förändra utvecklingen är massorna, arbetare och förtryckta.

Rörelserna och protesterna har inte upphört och regimerna sitter långt ifrån säkert. Den stora ryska revolutionen 1917 – som gjorde slut på tsarens diktatur och första världskrigets lidande – föregicks av revolutionen 1905, som slutade i nederlag.

Under åren efter 1905 ökade förtrycket enormt med avrättningar, massfängslanden och förvisningar till fångläger i Sibirien. Perioden av kontrarevolution varade fram till att strejker

och arbetarkamp åter ökade och skakade landet under 1913-14. I februari 1917 störtades tsaren, och i kampen därefter vanns arbetarnas majoritet till bolsjevikernas linje att februari inte räckte – arbetare med stöd av de fattiga bönderna måste ta makten.

År 2011 kan spela rollen av 1905 för kampen i Mellanöstern. Alla faktorer som ledde till revolutionerna då finns kvar och har förvärrats. Fler är arbetslösa och fattiga, det är ännu svårare för unga att få jobb, samtidigt som repressionen ökat.

Under 2019 kom massrevolutionerna tillbaka, och spreds på nytt till flera länder. Revolutionen i Sudan, ledd av unga och kvinnor med arbetarstrejker som ett viktigt vapen, störtade diktatorn al-Bashir. Massorna vägrade sedan acceptera att makten överlämnades till andra generaler; kampen fortsatte.

I Algeriet organiserades massdemonstrationer varje vecka under större delen av 2019. President Bouteflika tvingades avgå. Rörelsen avbröts av covid-pandemin, som av regimen använts för att slå mot aktivister och opposition.

I Libanon och Irak samlade massrörelserna under 2019 deltagare från de olika religiösa och etniska grupperna till gemensam kamp som tvingade båda ländernas regeringar att avgå. I båda länderna dominerade krav och paroller på att alla politiker måste bort, att de är alla desamma. Under både 2019 och 2020 genomfördes stora strejker i Iran.

Tunisien har den senaste tiden, december-januari 2020-21, sett nya generalstrejker runt om i landet och proteströrelser. Arbetare har stoppat produktionen i gruvor och oljefält. Landet är i djup ekonomisk kris ovanpå den redan höga arbetslösheten.

Utvecklingen i Mellanöstern och Nordafrika hänger ihop med resten av världen. Det finns speciella faktorer, som orsakats av ekonomisk utsugning, diktaturer och krig. Men i grunden är vägen framåt densamma – det behövs demokratiska och kämpande fackföreningar, demokratiska revolutionära socialistiska partier som kan störta regimerna, avskaffa kapitalismen och kasta ut imperialismen.

Imperialismens ansvar

Mellanösterns viktigaste makthavare var länge USA-imperialismen. Men efter Irakkriget 2003 och minskat oljeberoende, samt oro över kostnaderna, har Washingtons makt minskat. Men ansvaret för diktaturer, krig och ekonomi faller fortfarande tungt på USA. Egypten har under många decennier varit det nästa största mottagarlandet av bidrag från USA, efter Israel. För pengarna har den egyptiska regimen köpt vapen. Banden finns kvar, och när al-Sisi upprättade sin diktatur 2013 vägrade president Obama att kalla det för en kupp.

Även EU har nära samarbete med al-Sisi, som får pengar och beröm för att hans militär hindrar flyktingar att nå Europa.

I Syrien har inbördeskriget också varit ett krig genom ombud. I Mellanöstern och Nordafrika sker en maktkamp mellan två block, med Saudiarabien, Förenade Arabemiraten och Egypten på ena sidan, och Turkiet och Qatar på den andra. I Syrien finansierade båda sidor extrema islamistiska väpnade ”rebeller”. Turkiet blev en huvudsponsor av det som utvecklades till ISIS, Islamiska staten i Irak och Syrien. Ryssland och Iran stod på Assads sida, med flygvapen och trupper.

Ifjol fick Turkiet grönt ljus av Trump att attackera det kurdiska självstyret i norra Syrien, vars trupper spelat en avgörande roll för att besegra ISIS.

Trump har också gett fullt stöd till Saudiarabiens verkliga regent, kronprins Mohammed bin Salman, i kriget i Jemen, som inleddes redan under Obama.